

ПАТОПСИХОЛОГИЯТА КАТО ЧАСТ ОТ ПСИХОЛОГИЧНОТО ПОЗНАНИЕ - ПРЕДМЕТ И ЗАДАЧИ

Д-р Миглена Кръстева-Иванова д.пс.

ВСУ“Черноризец Храбър“

***Резюме:** Тази статия дефинира предмета и задачите на патопсихологията като прави теоретичен преглед на водещите публикации на автори в тази област. Целта е да се обоснове необходимостта от изучаването на тази област от приложната психология от студенти по психология.*

***Ключови думи:** патопсихология, психопатология, предмет на патопсихологията, задачи на патопсихологията.*

PATHOPSYCHOLOGY AS PART OF THE PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE – SUBJECT AND TASK

Dr. Miglena Krusteva Krusteva – Ivanova, M.D, Ph. D

VFU “Chernorizets Hrabar”

***Abstract:** The main focus of the article is to define the subject and tasks of psychopathology as it makes theoretical view of the leading authors and their publication in this field. The main goal is to justify the necessity of learning this field by students of psychology and applied psychology.*

***Key words:** pathopsychology, psychopathology, subject of psychopathology, task of pathopsychology.*

Науката се развива само върху стабилната основа на предшестващите научни търсения, изследвания, експерименти на учените преди нас. В този смисъл историята на научното изследване на психиката и нейните разстройства също има своето минало и до известна степен парадоксално развитие. В хода на това формиране и развитие са се отделили много научни дисциплини- това са общата психология, психофизиология, невропсихология, патопсихология, психопатология. Всички те имат свой специфичен понятиен апарат, използват специфични изследователски методи и предмет на тяхното научно търсене в разбирането на човешката душа.

Патопсихологията е една от най-младите дисциплини в голямото русло на психологията и по-точно, приложната психология.

Основно значение за всяка научна дисциплина е задачата за определяне на обекта и предмета на изследване. В специализираната психологична литература могат да се намерят задълбочени и подробни определения на същността на патопсихологията. Заемайки се със задачата да дадем ясно и сравнително точно определение на тази специфична област от науката, неизменно ще се натъкнем на името на една от най-изявените учени изследователи на тази област - Блюма В. Зейгарник. Ето какво пише тя в своя труд „Основи на патопсихологията“ 1973г : “Патопсихологията като психологическа дисциплина изхожда от законите на развитието и структурата на психиката в нормата. Тя изучава моделите на разпадане на умствената дейност и личностните черти в сравнение с моделите на формиране и протичане на психичните процеси в нормата, изучава моделите на изкривяване на отразителната дейност на мозъка“. В същото време авторът многократно подчертава, че патопсихологията и психопатологията са коренно различни.

Редица други авторитетни учени дават своето определение за патопсихологията. Напр. в кратък речник на психологическите концепции (К. К. Платонов, 1984) четем: „Патопсихологията е клон на клиничната (медицинска) психология, предмет на който е психопатологията, а задачата е психодиагностика с цел изясняване на медицинската диагноза и обосноваване на лечението, по-специално психотерапия и трудова терапия “. /1/

Според А.Б. Холмогорова, патопсихологията е „теоретичен раздел на клиничната психология, обект на изследване на който са психични разстройства от леки разстройства под формата на дезадаптация или предболест до тежки психични разстройства“ /2/ И.Ю. Левченко дава следното определение: „патопсихологията е клон на психологическата наука, който изучава промените в умствената дейност поради психични или соматични заболявания“ /3/

В „ Основи на патопсихологията: учебно пособие за висшите заведения“ Носачев и Романов определят психопатологията като „раздел от клиничната психология, който изучава патологичните и незасегнатите аспекти на психичната дейност при психични разстройства с помощта на психологически методи (естествени, описателни и експериментални) за диагностика, диференциална диагностика, изучаване на динамиката на нарушените психични функции в процеса на лечение и рехабилитация, който има голямата цел за възстановяване на психичното здраве и подобряване на „качеството на живот“ на пациентите . /4/

В голям психологически речник е дадено следното определение: „Патопсихологията е клон на психологията, който изучава характеристиките на умствената дейност на човек при патологични състояния на мозъка, свързани с психични или соматични заболявания“ /5/

Подобна интерпретация е представена в работата на редица автори (Е. А. Орлова, Р. В. Козяков, Н. С. Козякова): „Патопсихологията е клон на психологията, който изучава промените в умствената дейност при патологични състояния на мозъка в сравнение с нормата, свързана с психичното, соматичен или екстреман стрес върху психиката”. /6/

Ако внимателно анализираме тези определения, ще отбележим, че акцентът е върху патологичните промени в мозъка, което ни насочва към предмета на изучаване на невропсихологията, за която знаем, че се фокусира върху промяната във ВПФ /висшите психични функции/ в резултат на локални мозъчни поражения. Къде тогава е разликата в тези две дисциплини? Очевидно нещо не достига за пълнотата на определението на предмета на изследване на патопсихологията. Друг акцент е двусмислието при тълкуването на патопсихологията и психопатологията. Причината за това е общата насоченост на тези дисциплини към един и същ обект на изследване - психични разстройства. В същото време обаче те ги разглеждат от различни позиции, патопсихологията - от психологическа, а психопатологията - от медицинска.

Психопатологията е медицинска дисциплина. Тя се основава върху клиничния метод и се фокусира върху диференцирането на признаците на болестта, занимава се с нейната феноменология. Ето напр. какво пише Карвасарски Б. Д.: „Обобщавайки редица изявления на нашите водещи психиатри и патопсихолози, разликата между психопатологията и патопсихологията може да се види във факта, че първият, като клинична дисциплина, оперира с медицински категории (етиология, патогенеза, симптом, синдром) и общи психопатологични критерии (поява, резултат, прогноза на заболяването), базиран главно на клиничния метод, докато патопсихологията изучава моделите на нарушения на психичната дейност,

използвайки предимно свои собствени психологически методи и в свои концепции ” /7/.

Отново в същата творба той определя че, клиничната психопатология е насочена към изследване, идентифициране, описание и систематизиране на клиничните прояви на психични разстройства. Докато патопсихологията „разкрива чрез психологически методи естеството на протичането и особеностите на структурата на психичните процеси, водещи до нарушения, наблюдавани в клиниката“

Патопсихологията е раздел от клиничната психология. Тя работи с методите на съвременната психология и използва психологични методи на изследване. Патопсихологията, като психологическа дисциплина, изхожда от законите на развитието и структурата на психиката в нормата. Тя изучава моделите на упадък на умствената дейност и личностните черти в сравнение с моделите на формиране и протичане на психичните процеси в нормата. /9/

Психопатологията е раздел от психиатрията. Тя борави с клинични понятия и използва клинично-описателен метод. Психопатологията като клон на медицината е насочена към изучаване на общите характеристики на психичните заболявания, изучаване на техните симптоми и синдроми и идентифициране на патогенетичните механизми на психичните разстройства.

Ако се позовем върху това разбиране за патопсихологията, то можем да формулираме: Патопсихологията е приложен клон на клиничната психология, който изучава психични разстройства (процеси, състояния, свойства) на базата и чрез психологическа методология. /8/

Определянето на патопсихологията като психологическа, а не медицинска дисциплина, определя предмета на ѝ и този факт е доказателство, че се разграничава от предмета на психопатологията.

Обобщавайки всичко по-горе, можем да кажем, че:

Предметът на патопсихологията е спецификата на психичните разстройства и личностната структура при различни психични заболявания.

Според Карвасарски, основните задачи, които решава патопсихологията са:

1. Диференциална диагностика на психичните разстройства.
2. Оценка на структурата и степента на психичните разстройства
3. Диагностика на психичното развитие и неговите аномалии/дизонтогенеза/. Понякога патопсихологът трябва да решава проблеми, които традиционно принадлежат към компетентността на психолог, работещ с деца със СОП /специални образователни потребности/- например, за да оцени способността за учене на детето при установяване или премахване на диагноза за умствена изостаналост.
4. Изследване на личността, социалната ѝ среда и социалната позиция на болния.
5. Оценка на динамиката на психичните нарушения и оценка на ефективността на терапията. Следващата задача на патопсихолога е изследването на изменената умствена дейност под влияние на терапията. В тези случаи повторното проучване на пациента със същия набор от техники дава възможност да се установи динамиката на психичните промени под въздействието на лечението и по този начин да се демонстрира неговата ефективност.
6. Експертна работа.
7. Рехабилитационна и корективна работа.

Обобщавайки може да се каже, че мястото на патопсихологията също така е и при решаването на практически проблеми в психиатрична

клиника./10/ Това става чрез решаването на психодиагностични задачи, свързани с: изясняване на диагнозата на заболяването (диференциална диагноза); описание на структурата на психичните разстройства; оценка на динамиката на психичното състояние на пациентите по време на лечението; оценка на ефективността на терапията и качеството на ремисия; участие в решаването на експертни въпроси (трудови, военни, съдебно-психиатрични, медико-психолого-педагогически). За практикуващите психолози е важно участието им като патопсихолози в решаването на психокорекционни, превантивни и рехабилитационни задачи.

Литература

1. Алёхин А.Н. Психопатология и патопсихология клинического феномена/ <https://vshm.science/blog/analekhin/443/> /10/
2. Большой психологический словарь / под ред. Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. – М.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с./5/
3. Загорная, Е., Основы патопсихологии. Учебное пособие под ред. профессора С. Л. Соловьёвой. – М.: Мир науки, 2018 /8/
4. Карвасарский, Б.Д. Клиническая психология: учебник для вузов / Б.Д. Карвасарский. – 5-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2014. – 896 с./7/
5. Крохин И.П. Введение в клиническую психологию, МГСМУ, Факультет клинической психологии Кафедра клинической психологии /9/
6. Левченко, И.Ю. Патопсихология: Теория и практика: учебное пособие для вузов / И.Ю. Левченко. – М.: Академия, 2000. – 232 с. /3/,/6/
7. Носачев, Г.Н. Основы патопсихологии: учебное пособие для вузов / Г.Н. Носачев, Д.В. Романов. – 3-е изд., испр. и доп. – Самара: Офорт, 2010. – 345 с./4/

8. Платонов, К.К. Краткий словарь системы психологических понятий: учебное пособие/ К.К. Платонов. – М.: Высш. школа, 1984. – 174 с. /1/
9. Холмогорова, А.Б. Клиническая психология. В 4 т. Т. 1. Общая патопсихология / А.Б. Холмогорова. – М.: Академия, 2010. – 457 с. /2/